

Tisková zpráva neziskových organizací:

Iuridicum Remedium, z. s., Jan Vobořil, voboril@iure.org

Za bezpečný a svobodný internet, z. s., David Albrecht, david.albrecht@sdilejbezpecne.cz

Česká transpozice směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu poškodí uživatele internetu i české firmy

Ministerstvo kultury předložilo zásadní regulaci a změnu pravidel pro běžné užívání internetových služeb, která implementuje novou směrnici EU o autorském právu na jednotném digitálním trhu (EU 2019/790). Novela autorského zákona je ale zpracovaná nekvalitně, nepřihlíží k doporučením Evropské komise a negativně ovlivní nejen české firmy, které podnikají na internetu, ale všechny uživatele běžných internetových služeb. Ve společné tiskové zprávě na problematiku návrh novely autorského zákona poukazují společně neziskové organizace Iuridicum Remedium (IuRe) a Za bezpečný a svobodný internet.

Zatímco dnes je problematika ochrany autorských práv diskutována a řešena zejména u toho typu autorského obsahu, s jehož tvorbou jsou spojené vysoké náklady (filmy, profesionální fotografie, hudba), v důsledku novelou navrženého plošného předběžného kontrolního mechanismu bude nově předmětem posuzování souladu s autorskými právy každý jednotlivý soubor (dokument, pdf, prezentace, tabulka, skript), který uživatel s jakýmkoliv úmyslem kamkoliv nahraje. To má obrovské dopady na všechny české uživatele internetu, jejich svobodný přístup k informacím i na ochranu osobních údajů jejich i těch, které jsou součástí nahrávaného obsahu.

Česká transpozice směrnice bohužel neřeší celou řadu problémů, mezi které počítáme především:

- Nedostatečné zohlednění problematiky ochrany osobních údajů.
- Neřeší otázku ochrany práv uživatelů (safeguards).
- Absence zákazu obecného dohledu zakotveného v čl. 17 odst. 8 Směrnice.
- Nedostatečná ochrana výjimek (parodie, memy, apod.).
- Narušování zabezpečení osobních údajů – otázka šifrování.
- Otázka technické realizovatelnosti povinností předběžné kontroly obsahu.

Výše uvedené nedostatky budou mít značný dopad do ústavně zaručených práv uživatelů internetu i na každodenní aktivity, které využívají studenti, učitelé, zaměstnanci i firmy. Evropská komise k této problematice vydala v červnu letošního roku doporučení, která měla členskými zeměmi napomoci implementovat směrnici v souladu s právy uživatelů a s důrazem na ochranu zákonných výjimek. Na základě polské žaloby se touto věcí zabývá také Soudní dvůr EU. Generální advokát, který má za úkol připravit své stanovisko pro potřeby SDEU v dané věci, byl ve svých závěrech ještě přísnější než doporučení EK. Tato doporučení bude EK v brzké době aktualizovat dle konečného výroku Soudního dvora Evropské Unie. „Česká implementace směrnice v podobě, jak jí navrhuje ministerstvo kultury, nezohledňuje ani jedno z těchto doporučení a už nyní je jasné, že bude nutné ji zásadně přepracovat. Pokud se tak nestane, vydá se Česká republika podobnou cestou jako Francie, která již národní předpis

přijala způsobem, který dostatečně nezohledňuje výjimky ve směrnici obsažené. Evropská komise již s touto členskou zemí vede jednání a Francie bude nucena národní legislativu novelizovat tak, aby byla v souladu s doporučeními EK a SDEU,“ upozornil na možné budoucí problémy právník IuRe Jan Vobořil.

Co je potřeba udělat?

„Z tohoto důvodu navrhujeme přepracovat znění směrnice do podoby, která bude zahrnovat doporučení odborníků, EK a SDEU,“ uvedl David Albrecht ze spolku Za bezpečný a svobodný internet.

"Vzhledem ke skutečnosti, že dokument je schválen končící vládou a nebyl projednán parlamentem, považujeme za nedostatečné a pro kvalitu regulace vysoce rizikové, aby takto zásadní změny byly předkládány formou poslaneckých pozměňovacích návrhů, které neprocházejí standardním připomínkovým řízením a kontrolou legislativní kvality,“ doplnil Vobořil.

„Navrhujeme proto, aby se novela autorského zákona vrátila k přepracování na Ministerstvo kultury a Ministerstvo průmyslu a obchodu. Směrnice upravuje oblast digitálního trhu a má zásadní dopady na české podnikatelské prostředí,“ dodal Albrecht.

Spolupráce s Ministerstvem průmyslu a obchodu je tak zásadní pro kvalitu připravené regulace i pro ochranu konkurenceschopnosti českých firem. Skutečnost, že se toto ministerstvo vyjadřovalo pouze v rámci mezirezortního připomínkování a nestálo u tvorby české implementace od počátku, považují obě organizace za zásadní chybu. Nyní je čas ji napravit.

Připomínky konkrétně:

Nedostatečné zohlednění problematiky ochrany osobních údajů

Novela fakticky nutí poskytovatele zavést nový plošný systém automatické kontroly obsahu, jehož cílem je zabránit neoprávněnému nahrávání autorsky chráněného obsahu uživateli. Touto automatickou kontrolou budou muset poskytovatelé provádět s cílem vyvinout maximální úsilí k zajištění nedostupnosti autorsky chráněných děl dle nového znění § 47 odst. 1 autorského zákona. Každý nahrávaný soubor (pdf, dokument, prezentace...) by měl tak být potenciálně předmětem kontroly souladu s autorským právem. Toto povede k celé řadě důsledků souvisejících s ochranou soukromí uživatelů či osobních údajů, které budou součástí nahrávaného obsahu.

Předně, za účelem kontroly souladu s autorskými právy budou poskytovatelé služeb zpracovávat osobní údaje v rozsahu, který nad rámec compliance s novou regulací není pro jejich činnost nutný. To může vést jak k likvidaci některých zejména menších služeb, pro něž bude ekonomicky neúnosné nastavení pravidel zpracování osobních údajů, včetně například zajištění pozice pověřence či vynaložení prostředků k zabezpečení osobních údajů. Druhým důsledkem může být porušování povinností při zpracování osobních údajů se všemi potenciálními negativními dopady na subjekty údajů, včetně velmi vysokých pokut dle GDPR. Třetím naopak porušování povinností předběžné kontroly, které jsou zakotveny v navržené právní úpravě.

Poskytovatelé budou uvrženi do právní nejistoty nakolik je právním titulem k jimi prováděnému zpracování osobních údajů nezbytnost k plnění právní povinnosti dle čl. 6 odst. 1 písm. c) GDPR a kdy by se měli opřít o jiný právní titul. Hodnocení nezbytnosti totiž budou muset zakládat na zcela vágních pojmech, které obsahuje Směrnice a návrhovaná právní úprava je bohužel bez dalšího přejímá, jako jsou slovní spojení „v souladu s vysokými odvětvovými standardy odborné péče“, „vynaložil veškeré úsilí, které na něm bylo možno spravedlivě požadovat“.

V důsledku nutnosti používat automatické filtry nebude možné rozpoznat kontext sdíleného obsahu, automatický filtr tedy může znepřístupnit nahrané výukové materiály nebo třeba podklady pro výběrové řízení, protože v nich najde předmět podléhající autorskoprávní ochraně, který sice byl použit legálně na základě autorskoprávních výjimek, ale takové užití vyplývá teprve z kontextu, který automatické systémy nebudou schopny vyhodnotit. Novela zároveň zakládá možnost přezkoumat každý jednotlivý případ člověkem, což ale vedle časové prodlevy přináší i další zásadní riziko, a sice degradaci stávající úrovně zabezpečení na řadě platform, které využívají bezpečné šifrování, a s tím spojené bezdůvodné zpracování osobních údajů.

Takto bezbřehé a nelimitované zpracování osobních údajů považujeme za hazard s bezpečím uživatelů, a občansky za velký test hned dvou ústavních práv, vedle práva na svobodu projevu zakotveného v čl. 17 Listiny rovněž práva na ochranu soukromí a informační sebeurčení zakotvené zejména v čl. 7 a v čl. 10 odst. 3 Listiny. Je zde velké riziko, že systém, který bude využíván k filtrování obsahu, bude v budoucnu využit i k vytěžování, třídění a následnému zpeněžení osobních údajů získaných z prohlíženého obsahu.

Z důvodové zprávy, konkrétně z její kapitoly 8. vyplývá nejen to, že dopadu na oblast ochrany soukromí a ochrany osobních údajů nevěnují předkladatelé dostatečnou pozornost, ale že si vůbec těchto dopadů

nejsou vědomi, když v uvedené kapitole uvádí, že dopad regulace na oblast ochrany soukromí a ochrany osobních údajů bude pouze nepřímý.

Návrh: Otázku dopadu zákona na ochranu osobních údajů požadujeme specifikovat v samostatné dopadové studii, která bude přílohou návrhu, protože je zjevné, že stávající studie se dopady na české uživatele z pohledu zpracování osobních údajů u sdíleného soukromého obsahu zabývaly jen okrajově. Tyto dopady jsou přitom potenciálně zcela zásadní pro oblast ochrany soukromí na internetu. Na základě této studie by pak měla být zásadně a ideálně ve spolupráci s Úřadem pro ochranu osobních údajů dopracována kapitola č. 8 Důvodové zprávy.

Neřeší otázku ochrany práv uživatelů (safeguards)

Česká implementace Směrnice se v mnoha ohledech omezuje na pouhé kopírování jejího textu, v důsledku čehož dochází k velice kusému a obecnému stanovení práv a povinností dotčených subjektů. Zásadním otazníkem je užívání tzv. upload filtrů, tj. mechanismů, které by po automatizovaném posouzení souboru mohly zabránit jeho nahrání na nejrůznější platformy pro sdílení obsahu online (tzv. *ex ante* kontrola). Alternativou k této kontrole je posuzování souborů až poté, co dojde k jejich nahrání a zveřejnění prostřednictvím platformy (tzv. *ex post* kontrola). Současná implementace čl. 17 do českého právního řádu vztah těchto dvou principů nijak neřeší, což je v rozporu se zmiňovanými pokyny Evropské komise, které počítají až na výjimky s *ex post* kontrolou tak, aby bylo zachováno právo uživatele na svobodu projevu uživatelů platform. V důsledku současné úpravy není v žádném případě zajištěna svoboda projevu uživatelů.

Návrh: Česká implementace by se měla inspirovat například v Německu, jehož implementace čl. 17 do národního práva precizněji vymezuje vzájemný vztah uživatelů a držitelů práv. Pro posílení ochrany ústavního práva uživatele na svobodu slova a vyjadřování jsou pro případ, kdy je užíváno *ex ante* filtrování, zakomponovány například instituty tzv. *Pre-flaggingu* – povinnosti platform dát uživateli možnost předem označit, že nahrávaný soubor neporušuje práva třetích osob.

Navrhovaná úprava netransponuje zákaz obecného dohledu zakotvený v čl 17 odst. 8 Směrnice

S dopadem na ochranu soukromí souvisí i neodůvodněný postup, kdy předkladatel netransponoval ustanovení čl. 17 odst. 8 Směrnice, které mělo být právě regulativem, který měl bránit obecnému dohledu nad veškerým nahrávaným obsahem. Právě zakotvení zákazu nevýběrové kontroly (dohledu) veškerého nahrávaného obsahu nicméně může být významným výkladovým vodítkem pro poskytovatele při hodnocení toho, jak má v praxi kontrola vypadat.

Návrh: Doplnit do navrhované úpravy transpozici čl. 17 odst. 8 Směrnice

Nedostatečná ochrana výjimek – negativní dopady na legální šíření děl.

Jak už bylo popsáno výše, tak umělá inteligence nebude umět rozpoznat individuální kontext užití konkrétního nahrávaného souboru. Tím může dojít k neoprávněnému mazání legálně nahrávaného obsahu.

Může jít například o následující případy:

- u **výukových materiálů** sdílených či streamovaných učiteli, a to jak na dnes masivně využívaných platformách typu Zoom, tak v případě úložišť a platforem sloužících k výměně materiálů mezi vyučujícími samotnými (digitální materiály pro výuku, tzv. DUMy apod.) Ve všech těchto případech bude třeba, aby provozovatel dané platformy implementoval a uplatňoval automatický filtr kontroly souladu s autorskými právy. V důsledku to může rozbít těžce nastavené základní nástroje online výuky, které vznikly a nabyly kritického významu v období koronavirové pandemie.
- v případě běžných **parodií, karikatur, pastišů** a podobných “legráček” na internetu. Automatický filtr totiž jako autorská díla vyhodnotí i nejrůznější memy, přetitulkované filmy, vše, co je dnes běžně používáno ke glosování současné politické a společenské situace.

Domníváme se, že právě v tomto ohledu je důsledná analýza souladu s čl. 17 odst. 3 Listiny základních práv a svobod velmi potřebná, protože význam zejména politické satiry je v českých podmínkách pro naplnění materiálního obsahu Ústavou chráněného práva nezanedbatelný; jinými slovy, máme značné zkušenosti s tím, kdy cenzura mířila právě proti politické satíře.

Návrh: Požadujeme proto důsledné zhodnocení možných dopadů z pohledu práva na svobodu projevu a na informace dle čl. 17 Listiny základních práv a svobod a zásadní doplnění bodu č. 4 Důvodové zprávy.

Narušování zabezpečení osobních údajů – otázka šifrování

Pravidla obsažená v navrhované právní úpravě jdou přímo proti Obecnému nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR). Ačkoli to neobsahuje povinné šifrování obsahu, který obsahuje osobní údaje, tak šifrování obsahu je jeden z hlavních nástrojů ochrany osobních údajů, výslovně zdůrazněný například v recitálu 83 či čl. 25 a 32 GDPR. V důsledku přijetí GDPR řada poskytovatelů online služeb začala právě v souladu s evropskou regulací šifrovaný přenos dat používat. V reakci na navrhovanou úpravu ovšem není zřejmé, zda se povinnost zabránění nahrání autorsky chráněného obsahu dle navrhovaného znění § 47 odst. 1 písm. b) a c) autorského zákona bude vztahovat i na šifrovaný obsah. Respektive navrhovaná právní úprava se touto otázkou nezabývá, čímž vznikne vysoká míra právní nejistoty.

Šifrované nebo zahaslované soubory, které se na platformy ukládají totiž současný stav techniky neumožňuje prozkoumávat. V případě, že by kontrola měla být důsledná, platformy by musely svým uživatelům zakázat nahrávat zahaslovaný nebo zašifrovaný obsah, což ale s ohledem na bezpečnost internetu a dat nelze doporučit. Takové pokyny by byly krokem zpět v práci s daty v digitálním světě.

Datové soubory tak jsou do platforem často ukládány v zazipované podobě. Tento způsob nahrávání a ukládání souborů se stal standardem nejen v profesním, ale i v osobním životě téměř každého uživatele internetu. Velká osvětová vlna ohledně ochrany soukromí, kterou GDPR přineslo, měla vliv především na fyzické osoby, které jsou subjekty ochrany – ty si pod vlivem masmédií a školení začali uvědomovat, že ochrana soukromí musí v první řadě vycházet z jejich uživatelského chování. I proto je dnes standardem výběr takových poskytovatelů služeb informační společnosti, kteří uživatelům nabízí maximální ochranu soukromí. Tak, jak požaduje i samotné GDPR. V této situaci je skutečně jen obtížně představitelné, že jednotlivec neřku-li poskytovatelé služeb přistoupí na dešifrování dat za účelem filtrace obsahu.

Případné neumožnění nahrávání šifrovaných souborů vedle narušení ochrany osobních údajů bude znamenat i potenciálně zmařené investice poskytovatelů.

Máme za to, že text směrnice nebrání národní úpravě, aby upřednostnila šifrování souborů před povinnostmi prověřovat jejich obsah.

Návrh: Požadujeme proto v novele zakotvit právo poskytovatelů neprovádět předběžnou kontrolu u obsahu, kde je kontrola technicky nemožná, jako je šifrovaný obsah. Případně žádáme uvést taxativní výčet situací, kdy je požadována předběžná kontrola nahrávaného obsahu včetně obsahu šifrovaného (a tedy i s tím spojené zpracování osobních údajů).